

การเมืองกับสติปัญญาแห่งการสื่อสาร* POLITICS AND THE WISDOM OF COMMUNICATION

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนติพโล

Phrabaldika Pongsak Khuntipalo

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phongsak.rod@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสติปัญญาแห่งการสื่อสาร โดยเน้นให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสารในฐานะพื้นที่ที่อำนาจทางการเมืองถูกผลิต สะท้อน และต่อต้าน ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามหลักว่า สติปัญญาทางการเมืองคืออะไร และทำไมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ บทความนี้วิเคราะห์แนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสาร ในมิติที่ลึกซึ้งกว่าการพูดอย่างมีเหตุผลหรือมีทักษะ หากแต่หมายถึงการใช้ถ้อยคำอย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบต่อผลกระทบ และเปิดพื้นที่ให้ความแตกต่างอยู่ร่วมกันได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยอาศัยกรอบคิดจากทั้งแนวปรัชญาตะวันตก เช่น ทฤษฎีวาทกรรมของฮาเบอร์มาส และแนวคิดทางพุทธ เช่น วาจาสุจริตและเมตตาธรรม เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการสร้างสาธารณะแห่งการพูดคุย ที่มีใช้เวทีแข่งขันเอาชนะ แต่เป็นพื้นที่ร่วมในการตั้งคำถามและเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้สำรวจการเมืองของคำพูดในสังคมไทยร่วมสมัย โดยพิจารณาทั้งสื่อของรัฐ สื่อพลเมือง และบทบาทของผู้มีอิทธิพลทางความคิด เพื่อชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารมิได้เป็นกลาง หากแต่เต็มไปด้วยอำนาจ การควบคุม และการช่วงชิงความหมาย ท้ายที่สุด บทความนี้เสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับประชาธิปไตยแห่งการสื่อสาร ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมเชิงปัญญาและศีลธรรม มากกว่าการสื่อสารแบบผลักข้อมูลหรือใช้อารมณ์ทางการเมือง สติปัญญาทางการเมืองจึงมิใช่เพียงเครื่องมือทางการเมือง หากแต่คือเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการสร้างระบอบที่เคารพในเสียงของผู้อื่น รักษาความจริงหลายมิติ และเปิดโอกาสให้สังคมเรียนรู้จากความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การเมืองที่มีความชอบธรรม และสาธารณะที่มีคุณภาพในระยะยาว

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; สติปัญญา; ประชาธิปไตยเชิงวาทกรรม

Abstract

Objectives of this academic article were to explore the relationship between politics and wisdom of communication by highlighting the role of communication as a space in which political power is produced, reflected, and contested. The central question addressed what constituted communicative wisdom and why it was crucial for fostering a quality democracy. This study conceptualized communicative wisdom as more than rational expression or technical skill; it encompassed the ethical use of language, responsibility for social consequences, and the ability to facilitate coexistence amidst diversity. Drawing from both Western philosophical frameworks, such as Habermas's theory of communicative action, and Buddhist concepts like right speech and compassionate communication, the article sought to examine the possibility of cultivating a public sphere of conversation where discourse is not a battlefield of dominance but a shared space of inquiry and mutual learning. Furthermore, the article analyzed political communication in contemporary Thai society by investigating the dynamics of state media, citizen media, and key opinion leaders to reveal how communication is embedded in power, control, and contested meaning. Ultimately, this article offered new knowledge through the concept of communicative democracy, which emphasized participatory, ethical, and reflective discourse over manipulative or emotionally charged political messaging. Communicative wisdom is thus not merely a tool for political maneuvering but a foundational condition for building a legitimate political order that respects plural voices, sustains multi-dimensional truths, and fosters constructive engagement with conflict. This, in turn, paved the way for more legitimate politics and a higher-quality public sphere in the long term.

Keywords: Political Communication; Intelligence; Discourse Democracy

บทนำ

ในห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่อำนาจออนไลน์ การสื่อสารในสังคมไทยได้กลายเป็นสนามหลักของการเมือง วาทกรรมทางการเมืองไม่ใช่แค่ถ้อยคำ แต่เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจและความจริงผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง เช่น โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มข่าวสารแบบดั้งเดิม เช่น หนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ ซึ่งสามารถชักจูงจิตใจและกำหนดพฤติกรรมประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาจันทน์ สิริวัฒน และคณะ, 2565) ยิ่งไปกว่านั้น การที่วาทกรรมเหล่านี้แพร่กระจายโดยขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ยังส่งผลให้สังคมไทยเกิดความลำเอียง ลดทอนความคิดริเริ่ม และขาดพื้นที่สำหรับการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์

แนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสาร จึงถูกเสนอขึ้นเพื่อสกัดกลไกเชิงอำนาจนี้ โดยเน้นว่าการสื่อสารควรยืนอยู่บนภาวะจิตที่มีสติรับรู้คุณค่า ใช้อำนาจที่เมตตา มีธรรมาภิบาล และเปิดพื้นที่ให้ความเห็นต่างอยู่ร่วมอย่างเสมอภาค หลักสัมมาวาจาตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ วาจาสุภาสิต ที่เน้นการงดเว้นจากคำเท็จ คำหยาบ ส่อเสียด และไร้สาระ วชิรสุจริต 4 นำไปสู่วาทกรรมที่สงบและเมตตา ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า สัมมาวาจาสามารถนำมาใช้สร้างสันติสุขในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ทำให้เป็นที่ระลึก เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจะเกิดความสันติสุขในสังคมได้ (พระครูศรีปริชากร (เลื่อน บุญยงค์), 2562)

ในบริบทเมืองไทย บทบาทของสื่อ ทั้งรัฐ เอกชน และสังคมพลเมืองเป็นพื้นที่แข่งขันทางวาทกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจบางฝัก ฝักที่สร้างอำนาจมักใช้สื่อเพื่อกำหนดกรอบความจริง ในขณะที่ภาคประชาชนพยายามใช้โซเชียลมีเดียในการตั้งคำถามและท้าทายอำนาจ แต่หลายครั้งยังขาดโครงสร้างและสติปัญญาในการเชื่อมโยงวาทกรรมไปสู่ความเข้าใจร่วมและเปลี่ยนแปลงเชิงสาธารณะ (ชนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ, 2553) เมื่อพิจารณาในระดับแนวคิด จะพบว่า วาทกรรม มิได้จำกัดเพียงการพูดหรือการเขียน หากแต่เป็นระบบการผลิตและกำกับความหมายที่แฝงพลังอำนาจอย่างลึกซึ้ง โดย Foucault (1980) ได้ชี้ให้เห็นว่า วาทกรรมทำหน้าที่สร้าง เอกลักษณ์ ความจริง และความรู้ พร้อมกันนั้นยังสามารถกีดกันหรือกลบซ่อนความหมายอื่นที่อาจท้าทายระเบียบเดิมของสังคม ผ่านกลไกภาคปฏิบัติการที่แทรกอยู่ในสถาบันและความเชื่อ ดังนั้น ในบริบทของการเมืองไทย วาทกรรมการเมืองจึงกลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจในการนิยามว่าอะไรคือ ความดี ความถูกต้อง และความชอบธรรม ผ่านการรังสรรค์ชุดวาทกรรมซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทั้งในเชิงนโยบาย ประชานิยม หรือแม้แต่การบิดเบือนประวัติศาสตร์ เพื่อควบคุมความคิดและสร้างอำนาจแบบแนบเนียนในคราบของเหตุผลและการอ้างเพื่อส่วนรวม

ดังนั้น การสร้างชุดวาทกรรมการเมือง จึงเป็นการลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชนเพื่อต่อยอดว่า อำนาจรัฐที่มีบริบูรณ์เหนือประชาชนนั้น ต่อไปนี้จะได้แบ่งสรรมาให้ประชาชนด้วยตระหนักว่า ประชาชนมีความสำคัญและไม่เคยมีอำนาจน้อยอยู่เลย ความเมตตาอันจึงเป็นความเอื้ออาทร ที่ประชาชนมีหน้าที่ต้องตอบแทนความมีน้ำใจของรัฐอีกเช่นเคย

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอว่า การเมืองไทยควรเปิดพื้นที่ให้เกิดประชาธิปไตยแห่งการสื่อสาร ที่ตั้งอยู่บนฐานของสติปัญญา ความเข้าใจร่วม และเหตุผล มากกว่าการสื่อสารที่มุ่งครอบงำหรือปลูกเร้าอารมณ์เพียงชั่วคราว การสื่อสารทางการเมืองจึงไม่ควรเป็นเพียงการแสดงออก หรือการแข่งขันกันทางวาทกรรมเท่านั้น หากต้องเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิด จริยธรรม และการเคารพเสรีภาพในการถกเถียง เพื่อร่วมกันสร้างความหมายใหม่ให้สังคมไทยอย่างมีวิจารณ์ญาณ

สติปัญญาแห่งการสื่อสาร: แนวคิดและกรอบวิเคราะห์

สติปัญญาแห่งการสื่อสาร (Communicative Intelligence) คือ แนวคิดที่มุ่งยกระดับการสื่อสารจากเพียงการถ่ายทอดหรือโน้มน้าว ไปสู่การสร้าง ความเข้าใจร่วมผ่านเจตนาที่ดี ภาษาอันมีจริยธรรม และพื้นที่ที่เปิดรับความแตกต่างอย่างเสมอภาค แนวคิดนี้เสนอว่า การสื่อสารที่มีคุณค่าต่อสังคม ไม่ได้วัดด้วยความดังของเสียงหรือจำนวนผู้คล้อยตาม แต่ด้วยความสามารถในการเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2546)

การสื่อสารที่มีสติปัญญาจะคำนึงถึงทั้งเนื้อหา เจตนา และผลกระทบของคำพูด โดยผู้สื่อสารต้องตระหนักว่าคำพูดหนึ่งประโยคอาจมีผลกระทบทั้งในระดับปัจเจก กลุ่ม และสังคมโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างศรัทธา บั่นทอนความไว้วางใจ หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด การพูดในพื้นที่สาธารณะจึงควรตั้งอยู่บนฐานของเหตุผลร่วม ความเมตตา และจริยธรรมทางภาษา มากกว่าการกล่าวหาหรือการสื่อสารแบบเอาชนะกันด้วยวาทกรรมรุนแรง สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสวโก และคณะ (2565) เสนอว่า การสื่อสารที่ส่งเสริมความสมานฉันท์ต้องยึดหลักสาราณียธรรม เช่น เมตตาภาวกรรม วชิกรรม และมโนกรรม ซึ่งจะช่วยนำไปสู่การสื่อสารที่ไม่กดขี่ ไม่ครอบงำ และเปิดพื้นที่ให้กับทุกเสียงในสังคม การสื่อสารเชิงสติปัญญาจึงไม่ใช่เพียงการพูดให้เข้าใจ แต่คือการพูดเพื่อเข้าใจและอยู่ร่วมกันในความแตกต่าง เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการสื่อสารแบบเอาชนะกับการสื่อสารแบบมีสติปัญญา ตารางต่อไปนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญที่แยกแยะทั้งสองแนวคิดออกจากกัน ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการสื่อสารแบบเอาชนะกับสติปัญญาแห่งการสื่อสาร

คุณลักษณะ	การสื่อสารแบบเอาชนะ (Instrumental)	สติปัญญาแห่งการสื่อสาร (Communicative Intelligence)
เป้าหมาย	ครอบงำ ชนะใจผู้ฟัง	สร้างความเข้าใจ ร่วมกันเจริญเติบโต
ภาษา	โน้มน้าว บิดเบือน สร้างกรอบ	จริงใจ มีเหตุผลมีผล แสดงเมตตา
เจตนา	มุ่งชนะหรือผลึกอำนาจ	มุ่งสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ทุกเสียงได้ยิน
โครงสร้างความสัมพันธ์	แนวดิ่ง (ผู้พูดสูงกว่าผู้ฟัง)	แนวนอน เท่าเทียม เคารพซึ่งกันและกัน
ผลกระทบทางสังคม	สร้างความแตกแยก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย	เสริมความไว้วางใจ ร่วมมือ ทดลองเรียนรู้ร่วมกัน

จากตารางข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สติปัญญาแห่งการสื่อสาร คือ การยกระดับบทบาทของการสื่อสารจากเพียงการถ่ายทอดหรือครอบงำความคิด ไปสู่การสร้างพื้นที่ร่วมทางปัญญาและจริยธรรม โดยอาศัยความเข้าใจ ความเคารพ และความรับผิดชอบต่อคำพูดของตน ผู้สื่อสารที่มีสติปัญญา จะตั้งคำถามไม่เพียงว่า พูดอะไร แต่รวมถึงทำไมต้องพูด และพูดแล้วเกิดผลอย่างไรทั้งในระดับความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและความเป็นธรรมในพื้นที่สาธารณะ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การสื่อสารแบบมีสติปัญญาไม่ได้วัดจากความเก่งในการพูด แต่จากความสามารถในการสร้างความเข้าใจร่วมและความสัมพันธ์อันยั่งยืนในสังคมประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เอง แนวคิดนี้จึงถือเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยเชิงวาทกรรมที่ทุกเสียง ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือเห็นต่าง สามารถปรากฏตัวได้โดยปราศจากความกลัวหรือการกีดกัน

แนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสารจึงไม่ใช่เพียงกรอบนามธรรม แต่ยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่นำมาใช้ได้จริงในสังคมและการเมืองยุคโซเชียลมีเดีย (Chandler & Munday, 2016) การออกแบบกระบวนการสื่อสารที่เสริมสร้างความเข้าใจลึกซึ้งและให้เกียรติกัน จึงพึงมีรากฐานทางทฤษฎีที่แข็งแรง ทั้งในด้านปรัชญา วาทกรรม จริยธรรม และจิตวิทยา สังคม เพื่อให้แน่ใจว่าคำพูดไม่กลายเป็นเครื่องมือทำลาย แต่เป็นพลังในการเยียวยาและเชื่อมโยงผู้คนเข้าหากัน กรณีศึกษาในสังคมไทยสะท้อนอย่างชัดเจนว่า การขาดสติปัญญาในการสื่อสารนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและความไม่ไว้วางใจระหว่างกลุ่มทางการเมือง ตัวอย่างเช่น ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นพื้นที่สาธารณะในการตั้งคำถามต่อโครงสร้างอำนาจทางสังคม แม้การใช้ภาษาของกลุ่มเหล่านี้จะแสดงออกถึงความกล้าหาญในการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ก็มีทั้งช่วงเวลาที่เต็มไปด้วยพลังของการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และบางช่วงที่สะท้อนปัญหาของการใช้ถ้อยคำที่สร้างความตึงเครียดหรือรังเกียจซึ่งกันและกัน (บุญชिरา ภูชนะจิต, 2566) ในอีกด้านหนึ่ง การเคลื่อนไหวของชุมชนท้องถิ่นบางกลุ่ม เช่น กรณีการคัดค้านเหมืองแร่ในภาคอีสาน กลับแสดงให้เห็นถึงพลังของการสื่อสารเชิงสติปัญญาอย่างแท้จริง กล่าวคือ กลุ่มประชาชนได้พัฒนากระบวนการพูดคุย ถกเถียง และเจรจาแก้ปัญ้อย่างสงบ

บนพื้นฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริง โดยอาศัยการฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดด้วยวาจาที่ไม่ทำร้าย และการยืนยันสิทธิของตนอย่างมีศักดิ์ศรี

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสารสามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการกระทำเชิงสื่อสารของ Habermas (1984) ซึ่งเสนอว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพ คือ การที่ทุกฝ่ายสามารถใช้เหตุผลร่วมกันในบริบทที่เท่าเทียม ปราศจากการครอบงำ และมุ่งไปสู่ฉันทามติในประเด็นสาธารณะ ขณะที่ในมิติพุทธศาสนา แนวคิดสัมมาวาจาตามหลักอริยมรรค 8 ก็เน้นให้ผู้พุทธมัตระวังในเจตนาและผลกระทบของคำพูด โดยวาจาที่ดีต้องเป็นจริง ไม่ส่อเสียด ไม่นำไปสู่ความแตกแยก และเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม การวิเคราะห์ทั้งในเชิงแนวคิดและกรณีศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นชัดว่า หากปราศจากการรอบทฤษฎีที่รองรับอย่างชัดเจน การสื่อสารแม้จะมีเจตนาดี ก็อาจกลายเป็นช่องทางของความขัดแย้งหรือการปิดกั้นได้โดยไม่รู้ตัว ดังนั้น เพื่อทำความเข้าใจสติปัญญาแห่งการสื่อสารอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ หัวข้อต่อไปจะนำเสนอกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยอธิบายที่มา พัฒนาการ และพลวัตของแนวคิดนี้ ทั้งในเชิงปรัชญา พุทธธรรม วาทกรรม และสื่อศึกษา

แนวคิดเรื่องสติปัญญาแห่งการสื่อสารมีรากฐานอยู่ในชุดความรู้ข้ามสาขาที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละทฤษฎีต่างมีบทบาทในการหล่อหลอมวิธีคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ในฐานะพื้นที่ของเหตุผล จริยธรรม และอำนาจ ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และพัฒนาสติปัญญาในการสื่อสารในระดับบุคคลและสาธารณะ ได้แก่

1. ทฤษฎีการกระทำเชิงสื่อสาร (Communicative Action Theory) ของ Habermas (1984) เป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของแนวคิดนี้ โดยเสนอว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนเหตุผลอย่างเสมอภาค โดยปราศจากการครอบงำ และมุ่งไปสู่ฉันทามติ (Consensus) ซึ่งไม่ได้เกิดจากการโน้มน้าวด้วยอำนาจหรือความกลัว แต่จากความเข้าใจร่วมอย่างแท้จริง โดยแบ่งการกระทำออกเป็นสองลักษณะหลัก ได้แก่ การกระทำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Action) ซึ่งมุ่งแสวงหาประโยชน์โดยใช้อำนาจ และการกระทำเชิงสื่อสาร (Communicative Action) ที่ตั้งอยู่บนหลักเหตุผลร่วม ทฤษฎีนี้มีผลต่อแนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสารโดยตรง เพราะเน้นว่า ความชอบธรรมในพื้นที่สาธารณะต้องตั้งอยู่บนความสามารถของประชาชนในการให้เหตุผล ได้แย้ง และฟังเสียงที่แตกต่างอย่างเปิดใจ

2. หลักสัมมาวาจาในพุทธศาสนา ในขณะที่ทฤษฎีของ Habermas (1962) ให้กรอบคิดด้านเหตุผลและประชาธิปไตยแบบตะวันตก หลักสัมมาวาจาในพระพุทธศาสนา กลับเน้นมิติของจิตเจตนาและจริยธรรมในถ้อยคำ สัมมาวาจาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของอริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วยการเว้นจากวจีทุจริต 4 ประการ ได้แก่ การพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ และแทนที่ด้วยวาจาที่สุจริต มีเมตตา และ

ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง หลักการนี้ยืนยันว่า คำพูด ไม่ใช่เพียงเสียงหรือข้อความ แต่คือกรรม (การกระทำ) ที่สามารถก่อให้เกิดผลทั้งทางบวกและลบในระดับจิตใจและสังคมหากถ้อยคำเต็มไปด้วยเจตนาแห่งเมตตาและปัญญา ย่อมมีพลังสร้างความสมานฉันท์ ปลุกจิตสำนึก และเยียวยาความขัดแย้งในพื้นที่สาธารณะได้อย่างลึกซึ้ง

3. แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการความคิดของ Habermas (1962) ในช่วงต้น เสนอว่า พื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ที่ประชาชนสามารถมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องส่วนรวมโดยเสรี ปราศจากการแทรกแซงของรัฐหรือทุน ในบริบทปัจจุบัน พื้นที่สาธารณะอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในเชิงกายภาพ เช่น เวทีชุมชน หอประชุม และในโลกดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มข่าว และกลุ่มสนทนา แนวคิดนี้ส่งผลต่อการออกแบบการสื่อสารให้เกิด การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย โดยเน้นว่า การสื่อสารที่ดีในพื้นที่สาธารณะ ต้องเปิดให้ทุกเสียงเข้าถึง และไม่ถูกกีดกัน ด้วยเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อความเสมอภาค

4. การสื่อสารเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) หรือวาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse) คือกรอบวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับการเปิดโปงอำนาจที่แฝงอยู่ในภาษา โดยเฉพาะภาษาของรัฐ สื่อ และสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมักถูกใช้เพื่อกำหนดกรอบความคิดของสังคม (Fairclough, 1995) แนวคิดนี้เน้นว่า ภาษาที่ดูปกติอาจเป็นเครื่องมือในการตอกย้ำอำนาจ กีดกันเสียงส่วนน้อย หรือสร้างความชอบธรรมให้กับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม การวิเคราะห์วาทกรรมอย่างวิพากษ์จึงเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการพัฒนาสติปัญญาแห่งการสื่อสาร เพราะช่วยให้ผู้คนสามารถฟังเป็น อ่านเป็น และตั้งคำถามกับข้อมูลที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ

สรุปได้ว่า แนวคิดสติปัญญาแห่งการสื่อสารมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่การยกระดับการสื่อสารจากการแสวงหาชัยชนะหรือการโน้มน้าว ไปสู่การสร้างการเข้าใจร่วมบนฐานของเหตุผล ความเมตตา และจริยธรรม ซึ่งมีรากฐานจากทฤษฎีสำคัญทั้งตะวันตกและตะวันออก ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการกระทำเชิงสื่อสารของฮาเบอร์มาสที่เน้นความเสมอภาคในการใช้เหตุผล หลักสัมมาวาจาในพุทธศาสนาที่ย้ำถึงคุณธรรมในการพูด แนวคิดพื้นที่สาธารณะที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของทุกเสียงในการแสดงออก และการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่เปิดโปงกลไกของอำนาจในภาษา ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่มีสติปัญญาไม่ใช่เพียงเทคนิคหรือทักษะในการพูด แต่คือกระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ความรับผิดชอบ และการฟังอย่างมีจิตสำนึก เพื่อร่วมกันออกแบบสังคมประชาธิปไตยที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

การเมืองแห่งการสื่อสาร : เมื่อคำพูดสร้างอำนาจและต่อต้านอำนาจ

แม้ว่าในปีที่ผ่านมาการเมืองไทยจะเต็มไปด้วยความพลิกผันอย่างไม่หยุดหย่อน แต่หากย้อนกลับไปพิจารณาในระยะยาวจะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านเหล่านั้นไม่ได้มีเพียงลักษณะของการเปลี่ยนตัวนักการเมืองหรือพรรคการเมือง หากแต่ลึกไปกว่านั้น คือ การเปลี่ยนผ่านทางวาทกรรม การต่อสู้เชิงความหมายที่ซับซ้อนและคลุมเครือการเมืองไทย อย่างแยกกายภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557 สังคมไทยเข้าสู่ยุคที่ภาษาทางการเมือง กลายเป็นเครื่องมือของอำนาจอย่างเด่นชัด ทั้งคำพูดของผู้นำ คำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการ ไปจนถึงภาษาที่สื่อมวลชนใช้ล้วนมีอิทธิพลในการจัดระเบียบความเข้าใจของสาธารณะ คำว่า ความมั่นคง ถูกใช้เป็นเหตุผลในการควบคุมเสรีภาพ ข้าราชการกลายเป็นเครื่องมือในการตัดตอนข้อวิจารณ์ และประชาชน ก็ถูกแยกออกเป็นกลุ่มที่ดีและไม่ดี ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับวาทกรรมของรัฐ (Foucault, 1980; ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, 2564)

ในขณะที่ภาษาเหล่านี้ถูกใช้เพื่อกดทับและจำกัดกรอบความคิด ประชาชนจำนวนหนึ่งกลับใช้ภาษาในลักษณะที่สวนทาง เช่น การใช้แฮชแท็ก #ถ้าการเมืองดี การล้อเลียนผ่านมีม การใช้กวีการเมือง หรือแม้แต่ความเจ็บปวดก็กลายเป็นวาทกรรมเชิงต่อต้านที่ทรงพลัง (Hooks, 1994) การนิ่งเงียบไม่ใช่การไม่ต่อต้าน หากแต่เป็นการปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในวาทกรรมที่มีอยู่ เป็นภาวะการต่อต้านในรูปแบบ การปฏิเสธอย่างสุภาพแต่แน่วแน่ ความเข้าใจเรื่อง การเมืองแห่งการสื่อสาร จึงต้องไม่มองเพียงสิ่งที่ถูกพูด แต่รวมถึงสิ่งที่ถูกทำให้พูดไม่ได้ สิ่งที่ถูกเซ็นเซอร์ สิ่งที่ถูกตีความให้ผิด และบริบทของผู้ที่พูด ใครพูด ที่ไหน และในสถานะใด ตัวอย่างเช่น คำพูดของนักเคลื่อนไหวที่พูดถึงการปฏิรูปสถาบันถูกนำไปตีความว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง ขณะที่คำพูดคล้ายกันจากนักวิชาการอนุรักษ์นิยมกลับถูกมองว่าเป็นการปกป้องเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ (วจนา วรลยางกูร, 2567) ในช่วงเปลี่ยนผ่านของการเมืองไทยหลังการเลือกตั้ง 2566 ที่บทบาทของทหารลดน้อยลง พรรคการเมืองก้าวหน้าเข้ามาแทนที่ การจัดวางวาทกรรมใหม่ก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น การอภิปรายในรัฐสภาเรื่อง ม.112 กลายเป็นสนามแห่งการประลองทางวาทกรรม ไม่ใช่เพียงการออกกฎหมาย แต่เป็นการต่อรองความหมายของ ประชาธิปไตย และการปกครองโดยกษัตริย์ ในบริบทของรัฐธรรมนุญฉบับปัจจุบัน ฉะนั้น การต่อสู้ระหว่างแนวคิดกษัตริย์นิยมที่มองว่าเราควรจัดวางสถาบันกษัตริย์ไว้ด้วยความขัดแย้ง ห้ามแตะต้องหรือห้ามพูดถึง ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง คือ แนวคิดระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งคือการจัดวางพระมหากษัตริย์ลงในสังคม โดยต้องมีการจัดวางชนิดที่มีเหตุผล ผ่านการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ ได้แย้งกันได้ (Fairclough, 1995) สุดท้ายแล้ว การสื่อสารทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ แต่ดำรงอยู่ในสนามของอำนาจซึ่งเต็มไปด้วยความ

ไม่สมดุล การพูดคือการแสดงออกถึงอำนาจ และในบางครั้ง ความเจียบก็คือนำอำนาจในการปฏิเสธที่จะยอมรับระเบียบที่มีอยู่ ประชาธิปไตยจะไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากไม่มีพื้นที่ให้ความหมายหลากหลายได้ต่อรอง แข่งขัน และมีโอกาสเติบโต แนวคิดเรื่อง สติปัญญาแห่งการสื่อสาร จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการเปิดพื้นที่นั้น และอาจเป็นคำตอบของการเมืองไทยในยุคที่เสียงไม่เท่ากัน

สรุปได้ว่า การเมืองแห่งการสื่อสารในสังคมไทยร่วมสมัยสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของภาษาในฐานะเครื่องมือเชิงอำนาจที่มีได้ดำรงอยู่เพียงเพื่อสื่อความหมาย หากแต่มีศักยภาพในการกำหนดกรอบความคิด ขึ้นการรับรู้ และควบคุมพื้นที่ของความเป็นไปได้ทางการเมือง ถ้อยคำ เช่น ความมั่นคงของชาติ หรือข่าวปลอม ถูกใช้โดยรัฐเพื่อสร้างความชอบธรรมในการจำกัดเสรีภาพ ขณะเดียวกันประชาชนจำนวนหนึ่งตอบโต้ด้วยภาษาทางเลือก เช่น แฮชแท็ก เสียดสี ศิลปะการเมือง หรือแม้แต่ความเจียบ ซึ่งล้วนเป็นวาทกรรมต้านอำนาจที่มีนัยยะเชิงการเมืองอย่างลึกซึ้ง ในบริบทของการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 วาทกรรมเรื่องมาตรา 112 ยิ่งตอกย้ำว่า การต่อสู้ทางการเมืองไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในรัฐสภา หากแต่ดำรงอยู่ในระดับของความหมาย ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อรองระหว่างอำนาจรัฐกับเจตจำนงของประชาชน การทำความเข้าใจมิติเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์พัฒนาการของประชาธิปไตยไทย ที่ต้องอาศัยไม่เพียงแต่โครงสร้างสถาบันเท่านั้น หากยังรวมถึงความสามารถในการเปิดพื้นที่ให้กับการสื่อสารอย่างหลากหลายและปลอดภัยด้วย

วิถีแห่งสติปัญญาในยุคแห่งความขัดแย้ง

ในยุคที่ความขัดแย้งทางการเมืองกลายเป็นสภาวะปกติของสังคม และโซเชียลมีเดียเปิดพื้นที่ให้ทุกคนสามารถพูดได้โดยไม่ต้องรอไมค์จากรัฐหรือสื่อกระแสหลัก สังคมจึงอยู่ในภาวะเสียงทับเสียง มากกว่าเสียงที่รับฟังกัน ผู้คนต่างยืนยันความจริงของตนเอง แข่งขันกันด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล และนิยามอีกฝ่ายว่าเป็นศัตรูที่ผิดโดยสิ้นเชิง สภาวะเช่นนี้ส่งผลให้คุณภาพของประชาธิปไตยถดถอย เพราะการแทรกแซงหรือครอบงำดังกล่าวเกิดจากการดูถูกสิทธิของผู้คนคิดว่าตนเองรู้ดีกว่าและมีฐานะเหนือกว่าคนอื่น ๆ แต่ที่แน่นอนที่สุด ก็คือ การปกครองครอบงำท้องถิ่นเช่นนั้นก็เพื่อแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ให้แก่ตัวเองและกลุ่มเป็นสำคัญ เหตุผลอื่น ๆ ล้วนเป็นข้ออ้าง ทำให้ศักยภาพในการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติถูกกัดกร่อนลงอย่างเงียบงัน (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2565)

ในท่ามกลางความแตกแยกนี้ สติปัญญาแห่งการสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงอุดมคติ แต่เป็นวิถีที่ต้องฝึกฝนและนำมาใช้จริงอย่างมุ่งมั่น เป็นการสื่อสารที่เริ่มต้นจากความตั้งใจฟัง มากกว่าความต้องการพูด เริ่มจากการตั้งคำถาม มากกว่าการรีบหาคำตอบ เป็นการพูดที่มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบ และมีความอ่อนโยนต่อผู้ที่เห็นต่าง โดยไม่

ลดทอนจุดยืนของตนเอง แต่เลือกใช้วิธีการที่ไม่ทำร้ายใคร (Habermas, 1984) แนวทางนี้สะท้อนออกมาในการออกแบบพื้นที่สื่อสารทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และสาธารณะ เช่น การสร้างเวทีสนทนาเชิงเยียวยา (Healing Dialogue) ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีความเห็นต่างได้พูดและฟังกันอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องรีบสรุปผล การจัดเวิร์กช็อปหรือวงสนทนาแบบ Open Space ที่เอื้อต่อความเข้าใจมากกว่าการโต้เถียง หรือแม้แต่การใช้ศิลปะ บทกวี และความเงียบเป็นภาษาทางเลือกเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกซับซ้อนในบริบทที่ถ้อยคำธรรมดาอาจไม่พอ (Kurtz, 2020; Nussbaum, 2010) และกรณีศึกษาไทยที่น่าสนใจ ได้แก่ โครงการ โต๊ะเสวนาปัตตานี ซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ชายแดนใต้ รวมถึงอดีตแนวร่วมและเจ้าหน้าที่รัฐ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากความรุนแรงในอดีตภายใต้กติกาที่ให้เกียรติและไม่กล่าวโทษ โดยใช้การเล่าเรื่อง (Narrative Sharing) เพื่อสร้างความเข้าใจแทนการโต้แย้ง ทั้งนี้พบว่าผู้เข้าร่วมหลายรายสามารถมองเห็นความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้ามได้มากขึ้น (Deep South Watch, 2022)

ในอีกด้านหนึ่ง กลุ่มเยาวชนรุ่นฟังกัน ในภาคอีสานจัดวงสนทนาในชุมชนเรื่องการปะทะระหว่างคนรุ่นใหม่กับผู้สูงอายุในประเด็นการเมือง ผ่านวิธีฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เพื่อให้แต่ละฝ่ายเข้าใจรากความเชื่อของกันและกัน ไม่ใช่เพียงแลกเปลี่ยนข้อมูล การทดลองสื่อสารรูปแบบใหม่นี้ได้รับความร่วมมือสูงในชุมชน เพราะไม่มีใครถูกตัดสินว่า ผิดตั้งแต่ต้น เมื่อพิจารณาโดยรวม วิธีแห่งสติปัญญาในการสื่อสารจึงไม่ใช่เพียงกลยุทธ์สำหรับหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง หากแต่เป็นทักษะในการอยู่ร่วม อย่างมีคุณภาพท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยรอยร้าวและความไม่แน่นอน การสื่อสารที่มีสติ มีจริยธรรม และมีความเคารพต่อความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น คือหนึ่งในเสาหลักของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ด้วยพลวัตของสังคมที่เต็มไปด้วยความเห็นต่าง ความเปราะบางทางอารมณ์ และการเผชิญหน้าทางอุดมการณ์อย่างต่อเนื่อง วิธีแห่งสติปัญญาในการสื่อสารจึงไม่เพียงช่วยลดแรงปะทะทางวาทกรรม แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกเยียวยาความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างยั่งยืน การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดด้วยเมตตา และการเคารพความจริงที่หลากหลาย คือแนวทางที่ทำให้พื้นที่ร่วม ของสังคมยังคงอยู่ได้ท่ามกลางรอยร้าว ความแตกต่างทางการเมืองจึงไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การแตกแยก หากเรามีเครื่องมือในการสื่อสารที่ยึดโยงกับคุณค่าแห่งปัญญาและมนุษยธรรม วิธีแห่งสติปัญญาในการสื่อสารจึงเป็นสะพานที่เชื่อมระหว่างความเห็นต่าง ไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการอยู่ร่วมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

สรุปได้ว่า เมื่อสังคมเผชิญกับการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย วาทกรรมรุนแรง และการสื่อสารที่เต็มไปด้วยอคติ สติปัญญาแห่งการสื่อสาร จึงทำหน้าที่เป็นแนวทางเยียวยาและฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อย่างลึกซึ้ง แนวคิดนี้ชี้ว่า การฟังอย่างลึกซึ้ง การพูดอย่างมีจริยธรรม และการออกแบบพื้นที่สนทนาที่ให้เกียรติเสียงที่แตกต่าง คือหัวใจของการอยู่

ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ในภาวะที่ความคิดเห็นหลากหลาย ไม่ใช่การลบหล้างกัน วิธีแห่งสติปัญญาจึงไม่ใช่เพียงการสื่อสารที่ดี การวางรากฐานของประชาธิปไตยที่มีชีวิต ที่เชื่อมคนด้วยความเข้าใจมากกว่าอำนาจ และด้วยความรับฟังมากกว่าการเอาชนะ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ทั้งในเชิงทฤษฎีและกรณีศึกษาที่ปรากฏในบทความนี้ ผู้เขียนสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของสติปัญญาแห่งการสื่อสารในบริบททางการเมืองร่วมสมัยได้ 4 ประการสำคัญ โดยแต่ละด้านไม่เพียงเชื่อมโยงกับแนวคิดทางวิชาการ หากยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคล พื้นที่สาธารณะ และเชิงนโยบาย ภาพต่อไปนี้จะแสดงองค์ประกอบของแนวคิดดังกล่าวในลักษณะสรุปย่อ เพื่อสะท้อนแก่นสาระที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ดังนี้

การเมืองกับสติปัญญาแห่งการสื่อสาร

การสื่อสารที่ตั้ง
อยู่บนฐานของ
เหตุผล

ภาษาคืออำนาจ

การออกแบบเวที
สื่อสารที่ไม่กดทับ
เสียงใด

การฟังเชิงลึก
เป็นเครื่องมือ
เยียวยาความ
ขัดแย้ง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. สติปัญญาแห่งการสื่อสาร คือ การยกระดับการสื่อสารให้พ้นจากการโต้ตอบเพียงเพื่อเอาชนะ มาเป็นการแสวงหาความเข้าใจร่วม ด้วยพื้นฐานของเหตุผล การให้เหตุผลที่ตรวจสอบได้ ความเมตตา เจตนาที่ไม่ทำร้ายผู้อื่น และจริยธรรมทางภาษา พูดอย่างเคารพ ไม่บิดเบือน ไม่ใส่ร้าย ผู้สื่อสารที่มีสติปัญญาจะตั้งคำถามกับตนเองก่อนพูดว่า ทำไมต้องพูด พูดแล้วจะเกิดผลอย่างไร และเรารับผิดชอบต่อผลลัพธ์นั้นหรือไม่ การสื่อสารเช่นนี้ไม่ใช่เพียงทักษะ แต่คือคุณธรรม

2. การเมืองแห่งการสื่อสาร หมายถึง การตระหนักว่า ภาษาไม่เป็นกลาง คำพูดที่เลือกใช้มีผลต่อการจัดระเบียบความคิด อำนาจ และความสัมพันธ์ในสังคม การสื่อสารจึงเกี่ยวข้องกับอำนาจทั้งในการ สร้างความชอบธรรม (เช่น คำของผู้มีอำนาจที่ถูกสื่อขยายความ) และในการ ต่อต้านอำนาจ (เช่น เสียงของคนชายขอบที่ใช้ถ้อยคำวิพากษ์โครงสร้าง) สติปัญญาในการสื่อสารทางการเมือง คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ว่า ถ้อยคำใดกดทับใคร และความเงียบ ใดกลายเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

3. พื้นที่สาธารณะเชิงเปิด คือ พื้นที่ทางวาทกรรมที่ทุกคนมีสิทธิในการปรากฏตัว (Right to Appear) โดยไม่ถูกจำกัดด้วยสถานะ เพศ อายุ หรืออุดมการณ์ การออกแบบพื้นที่เหล่านี้ต้องไม่เพียงเปิดไมค์ แต่ยังต้องจัดกติกาให้ทุกเสียงปลอดภัยพอที่จะพูดอย่างตรงไปตรงมาได้ สติปัญญาแห่งการสื่อสารในบริบทนี้คือการสร้างเวทีที่ไม่ใช่เพื่อชนะหรือแพ้ แต่เพื่อ อยู่ร่วม และต่อรองอย่างเท่าเทียม

4. การเยียวยาด้วยการฟัง การฟังไม่ใช่เพียงการรอพูด แต่คือ การเปิดใจรับฟังด้วยความเข้าใจ และเห็นความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) จึงไม่ใช่กลยุทธ์การเจรจา แต่เป็นท่าทีทางจิตวิญญาณและการเมือง ที่ช่วยลดแรงปะทะ พื้นฟูความไว้วางใจ และเปิดพื้นที่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงร่วมกัน สังคมที่ฟังเป็น คือ สังคมที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ในความเงียบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การสื่อสารที่ทรงพลังในยุคแห่งความขัดแย้งต้องประกอบด้วย 4 แก่นสำคัญ ได้แก่ การพูดอย่างมีเหตุผลและจริยธรรม สติปัญญาแห่งการสื่อสาร การตระหนักถึงอำนาจที่แฝงอยู่ในภาษา การเมืองแห่งการสื่อสารการออกแบบพื้นที่สื่อสารที่เท่าเทียมและเปิดกว้าง พื้นที่สาธารณะเชิงเปิด และการฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อคลี่คลายความตึงเครียด การเยียวยาด้วยการฟัง ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกัน ทั้ง 4 ด้านนี้ได้หล่อหลอมเป็นกรอบคิดใหม่ที่เน้นการสื่อสารอย่างมีความหมาย ไม่ใช่เพื่อเอาชนะ แต่เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและให้เกียรติในสังคมประชาธิปไตยที่เต็มไปด้วยความแตกต่าง

สรุป

เมื่อโลกกำลังเดินหน้าไปพร้อมกับความขัดแย้งที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ การสื่อสารจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการส่งสารอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นพื้นที่ที่ความรู้สึก อุดมการณ์ และอำนาจตัดกันอย่างเข้มข้น บทความนี้เสนอว่า สติปัญญาแห่งการสื่อสาร คือ แนวคิดที่มีพลังในการรับมือกับพลวัตเหล่านั้น เพราะมิได้มองการสื่อสารเพียงในเชิงกลยุทธ์ แต่ยกระดับให้เป็นพื้นที่ของความเข้าใจ ความเมตตา และความรับผิดชอบต่ocalพูด แนวคิดนี้มีรากฐานอยู่ในทั้งปรัชญาตะวันตก เช่น ทฤษฎีการกระทำ

เชิงสื่อสารของฮาเบอร์มาส และหลักจริยธรรมในพุทธศาสนา เช่น สัมมาวาจา ที่ต่างขึ้นไปในทิศทางเดียวกันว่า คำพูดมิใช่เพียงถ้อยคำ แต่คือการกระทำที่ส่งผลต่อทั้งชีวิตผู้พูดและผู้ฟัง เมื่อผสานเข้ากับบริบททางการเมืองและสังคมร่วมสมัย แนวคิดนี้เปิดให้เห็นว่า ภาษาไม่เป็นกลาง การพูดจึงสามารถใช้สร้างหรือทำลายความชอบธรรมได้อย่างลึกซึ้ง และการออกแบบพื้นที่สื่อสารที่เปิดกว้างให้กับเสียงที่หลากหลาย คือ เงื่อนไขสำคัญของประชาธิปไตยที่ไม่ทอดทิ้งเสียงใดไว้เบื้องหลัง องค์ความรู้ใหม่ทั้ง 4 ด้าน ที่ได้รับการศึกษา สติปัญญาแห่งการสื่อสาร การเมืองแห่งการสื่อสาร พื้นที่สาธารณะเชิงเปิด และการเยียวยาด้วยการฟัง จึงมิใช่เพียงข้อเสนอเชิงวิชาการ หากเป็นแนวทางสำหรับการฟื้นฟูวัฒนธรรมการอยู่ร่วมในโลกที่เต็มไปด้วยความเห็นต่าง ดังนั้น การฟังอย่างเข้าใจ การพูดอย่างมีจริยธรรม และการสื่อสารอย่างมีสติปัญญา มิได้เป็นเพียงการสื่อสารที่ดี หากแต่คือการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนสนามความขัดแย้งให้กลายเป็นพื้นที่แห่งความร่วมมือ สติปัญญาแห่งการสื่อสารจึงมิใช่แค่เครื่องมือ แต่คือคำตอบต่อคำถามใหญ่ของยุคสมัยว่า เราจะอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีได้อย่างไรในวันที่เราคิดไม่เหมือนกัน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2546). *อาวุธมีชีวิต?: แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ชนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ. (2553). *วาทกรรมการเมือง (Discourse)*. สืบค้น 27 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/tDr0e>
- บุญชिरา ภูชนะจิต. (2566). สื่อสังคมออนไลน์ต่อการรณรงค์ทางการเมือง. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 8(2), 204-219.
- พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก. (2656). แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 1-10.
- พระครูศรีปริชากร (เลื่อน บุญยงค์). (2562). แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสันติสุขในสังคมไทย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 6(6), 2802-2820.
- พระมหาจำนงค์ สิริวิณโณ และคณะ. (2565). วาทกรรมแลนด์สไลด์ในบริบททางการเมืองของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 2(4), 128-139.
- วจนา วรलयงกูร. (2567). *ความหวังในหล่มโคลน สังคมไทยบนทางแยกสู่ประชาธิปไตยจำแลง: สมชาย ปรีชาศิลปกุล*. สืบค้น 27 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/VspIW>
- ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย. (2564). *ผลการดำเนินงานของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย*. สืบค้น 27 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/si0d2>

- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2565). ผู้ว่าฯ ชัชชาติ กับอนาคตของการเมืองระดับชาติ และการปกครองท้องถิ่น. สืบค้น 27 มิถุนายน 2568, จาก <https://url.in.th/jtyPk>
- Chandler, D. & Munday, R. (2016). *A Dictionary of Media and Communication*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Deep South Watch. (2022). *Report of the Pattani Forum Stage*. Retrieved June 27, 2025, from <https://deepsouthwatch.org>
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London, UK: Longman.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*. New York, NY: Pantheon Books.
- Habermas, J. (1962). *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge, MA: Beacon Press.
- _____. (1984). *The Theory of Communicative Action*. Boston, MA: Beacon Press.
- Hooks, B. (1994). *Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom*. New York, NY: Routledge.
- Kurtz, L. (2020). *Dialogues in Peacebuilding: Practice and Possibilities*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Nussbaum, M. (2010). *Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities*. Princeton, NJ: Princeton University Press.